

ἀποστροφή του πρὸς τὰ παράσημα! Βέβαια. Ἄμα δὲν ἔχει κανεὶς τί ἄλλο νὰ ἐξυμνήσῃ, μπορεῖ νὰ καταφύγῃ καὶ σ' αὐτὲς τὶς ἀρετές. Ὡς τόσο ὁ μακαρίτης σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ ἔφερε τὸν Ἀργυρὸ Σταυρὸ καὶ ἅμα πῆρε καὶ τὸ Ἀριστεῖο τῶν Γραμμάτων, δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ διαμαρτυρηθεῖ. Τὸ δέχτηκε καὶ αὐτὸ μὲ τὴν ἴδια καλοκάγαθὴ ἀνυποψία ποὺ δέχτηκε καὶ τὰ δῶρα γιὰ τὴ δεκαετηρίδα του. Θρηνεῖ ἀκόμα ὁ Σεβασμώτατος γιατί δὲ ζεῖ ὁ Σουρῆς γιὰ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν καινούρια δόξα μας. Ὁ Σουρῆς ὕμνητὴς τῆς ἐθνικῆς δόξας, ὕψιστε Θεέ! Πολὺ ἀμφίβολη καὶ πολὺ ὑποπτὴ πρέπει νάναί αὐτὴ ἡ δόξα γιὰ νάχει ἀνάγκη νὰ τὴν τραγουδήσῃ ἡ Μοῦσα τοῦ Σουρῆ. Μὰ ὑπέροχος ἀναδείχτηκε ὁ Σεβασμώτατος στὸν ἐπίλογο ποὺ δηλώνει καθαρά πὼς ζηλεύει γιατί νὰ μὴν ἔχει καὶ αὐτὸς μιὰν ἀχτίνα ἀπὸ τὸ σατυρικὸ πνεῦμα τοῦ Σουρῆ, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὸν ὕμνησῃ ὅπως τοῦ ἀξίζει. Μὲ τὴν τελευταία αὐτὴ εὐκὴ ὁ Σεβασμώτατος ἀναδείχεται ἀνώτερος καὶ ἀπὸ τὸ Σουρῆ. Ἡ φράση του κρύβει τόσο λεπτὸ σατυρικὸ συμβολισμό ποὺ ὁμολογοῦμε πὼς αὐτὴ καὶ μόνη ἀποτελεῖ τὸν καλύτερο χαρακτηρισμὸ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ πεθαμένου.

Τ' ΑΥΤΙ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας, μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες χώρες ποὺ ἐπισκέφτηκε, ἔφτασε τὸν καιρὸ ἐκεῖνο καὶ στὴ Συρακούσα. Ἐκεῖ οἱ κάτοικοι εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι καὶ τὸν ὑποδέχτηκαν μὲ καλωσύνη. Ἀμέσως ἔστειλαν πρεσβευτὲς στὸ καράβι του νὰ τὸν καλέσουν γιὰ ξένο τους στὴν πόλη, καὶ ἀνοῖξαν ὅλα τὰ παλάτια τους γιὰ νὰ δεῖ τὰ θαυμαστά τους καὶ νὰ θαυμάσῃ τὰ καλά τους.

Κι' ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας βγήκε μὲ τοὺς σοφούς του ἀπὸ τὸ καράβι του καὶ γύρισε τὴ χώρα γιὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ πάρῃ παράδειγμα καὶ ἀπὸ τοῦτον τὸν τόπο.

— Πρέπει νὰ δοῦμε τί βγαίνει καὶ ἀπὸ δῶ, εἶπε στοὺς ἀνθρώπους του. Ἐπρεπε βέβαια προτίτερα νὰ γνωρίσουμε τὴ Συρακούσα. Δὲ θαρρῆστε ὅμως, ἐγὼ ἔτσι χτίζω.

— Ἔτσι χτίζεις; ρώτησεν ὁ πρῶτος σοφός. Πὼς χτίζεις, βασιλιά τῆς Αὔδας;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ἀμήχανα ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας. Γυρίσαμε τὸν κόσμον ὅλο. Εἶδαμε τὴν ὁμορφίαν καὶ πήραμε τὰ μέτρα της. Τώρα πιά καὶ περικτὴ μᾶς εἶναι ἡ Συρακούσα. Σ' ὅ,τι εἶπεν ὁ κόσμος ὅλος, τί θὰ προστέσῃ αὐτὴ ἡ χώρα;

— Σ' ὅ,τι εἶπεν ὁ κόσμος ὅλος; ρώτησεν ὁ δεύτερος σοφός. Εἶπε τίποτα ὁ κόσμος ὅλος, βασιλιά τῆς Αὔδας;

Ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας θύμωσε.

— Τί εἰστε σῆς ἐδῶ ποὺ μὲ ζαλίζετε; Ἦρθα νὰ δῶ τὴ Συρακούσα, κύριοί μου. Γιατὶ μὲ κάνετε νὰ χάνω τὴν ὥρα μου;

Καὶ χωρὶς ἄλλο λόγο ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας γύρισεν ἀπ' τὴ μιὰ ἄκρῃ ὡς τὴν ἄλλη ὅλη τὴ Συρακούσα. Ἐκεῖ εἶδε πολλὰ ἀρχαῖα πράγματα. Εἶδε μισογρεμισμένα παλάτια, εἶδε μισοπεσμένους στύλους μαρμά-

ρινους, εἶδεν ἀγάλματα σπασμένα καὶ κάθε λογῆς ἐρείπια.

— Ἀπ' αὐτὰ παντοῦ βοήγαμε, εἶπε στὸν ὁδηγό του ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας. Ἡ Ἀθήνα τᾶχει καλλίτερα, καὶ ἡ Ρώμη πολὺ ἀφθονώτερα. Ἀντίο ἀνθρωπέ μου. Ἐλάτε, σοφοί, νὰ γυρίσουμε στὸ καράβι μας.

Ὁ ὁδηγὸς πολὺ λυπήθη γιὰ τὴν προσβολὴ τοῦ τῶπου του.

— Ἐχεις δίκιο, βασιλιά τῆς Αὔδας, εἶπε μὲ παράπονο. Φτωχὸς τόπος εἶναι ἡ Συρακούσα. Ἐχει ἀκόμα κατὰ λίγο μολαταῦτα. Μπορεῖ τοῦτο νὰ σοῦ κάνῃ ἐντύπωση. Πέρασε ἀπὸ δῶ, βασιλιά τῆς Αὔδας.

Κι' ὁ βασιλιάς πέρασε σὲ μιὰ πανάρχαια φυλακὴ μὲ στριφτὴ εἰσοδο καὶ κεντρικὸ πλάτος πέντε ὡς ἑξὶ μέτρα. Πάνω ψηλὰ τὸ νταβάνι δὲν καλοφαινότανε, γιατί ἀπὸ τρεῖς μέτρα καὶ ἔπειτα γυριστοὶ ἦσαν οἱ τοῖχοι καὶ φτιάνανε αἰλάνια πανόμοια μὲ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Κι' ἀφοῦ ἔφτιαναν περιέργες στροφές κατάληγαν ὕστερα δέκα μέτρα ψηλὰ σὲ μιὰ ἀρχέγονη σάλπιγγα, ποὺ ἴδια ἦταν μὲ χωρὶς τεράστιο.

— Τί εἶναι αὐτό; εἶπεν ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας.

— Τί εἶναι αὐτό; φώναξαν μὲ δαιμονικὴ κραυγὴ ὅλοι οἱ τοῖχοι.

Οἱ σοφοὶ καὶ ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας βούλωσαν τ' αὐτιά τους γιὰ νὰ μὴ σπάσουν τὰ τύμπανα.

— Εἶναι τ' αὐτὸ τοῦ Διονύσιου, ἀποκρίθηκε ψιθυριστὰ ὁ ὁδηγός.

— Εἶναι τ' αὐτὸ τοῦ Διονύσιου, ἀλάλαξαν πάλι οἱ τοῖχοι.

Ἐνας σοφὸς σούφρωσε τὰ φρύδια. Ἄνοιξε τὸ στόμα κατὰ νὰ πεῖ, ἀλλὰ ἀμέσως κοίταξε δειλιασμένα τοὺς τοίχους καὶ τράβηξε ἔξω τὸ βασιλιά τῆς Αὔδας.

Ὁ ὁδηγὸς τοὺς ἀκολούθησε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐντύπωση.

— Δὲν εἶναι περιέργο, βασιλιά τῆς Αὔδας, εἶπε σὰ βοήθησαν στὸ ἵπαιθρο. Εἶναι τ' αὐτὸ τοῦ Διονύσιου. Ξέρετε γι' αὐτὸν καὶ λόγου σας. Δὲν εἶν' ἔτσι; Ἦταν ἕνας βασιλιάς κακὸς καὶ κεῖ μέσα ἔρριχνε τοὺς ἐχθρούς του. Νά! Κεῖ πάνω εἶνε ἡ σκοπιὰ. Τὴ βλέπετε, βασιλιά τῆς Αὔδας; Ἐκεῖ στὴ στέγη.

Ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας κούνησε τὸ κεφάλι.

— Ἄν οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλακῆς εἶχαν κατὰ νὰ ποῦν, κατὰ νὰ ψιθυρίσουν, οἱ τοῖχοι τὸ δοῦναι, καὶ ἡ σάλπιγγα τῆς στέγης ξυπνοῦσεν ὄχι μόνον τὸ σκοπὸ ἀλλὰ καὶ ὅλη τὴ χώρα.

— Αὐτὸς ὁ βασιλιάς δὲ μοῦμοιαζε, εἶπε περήφανα ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας.

Ὁ σοφὸς ξανασούφρωσε τὰ γρόδια καὶ ὕστερα χαμογέλασε.

— Τοῦ μοιάζεις ἐσὺ, βασιλιά τῆς Αὔδας.

— Πῶς; εἶπε θυμωμένος ὁ βασιλιάς. Ἐγὼ ποτὲ δὲ ζήτησα νὰ μάθω τί λένε τὰ ξένα γέλια.

— Τὰ γέλια; εἶπε συλλογιστικὰ ὁ σοφός. Κι' ἡ σκέψη, βασιλιά τῆς Αὔδας;

Ὁ βασιλιάς τῆς Αὔδας ἔγειρε ντροπιασμένος τὸ κεφάλι καὶ ἐκίνησε γιὰ τὸ καράβι του. Οἱ σοφοὶ τὸν ἀκολούθησαν αἰμίλτα. Στὸ δρόμο ἕνας τρελλὸς ἀνθρωπάκος τραγουδοῦσε κατὰ μεγάλες ἀσυναρτησίες:

«Ἐνας σοφὸς σοφίστηκε
νὰ βρεῖ τὴ σκέψη τοῦ ἄλλου»

καὶ πήγε καὶ μυρίστηκε
τὸ χνότο παπαγάλου.»

Ἐ βασιλιᾶς τῆς Αὔδας γέλασε.

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τραγουδάει ἀνοησίες, εἶπε μὲ κέφι.

Οἱ σοφοὶ κούνησαν τὸ κεφάλι.

— Βέβαια, εἶπεν ὁ πρῶτος ἀπ' αὐτούς. Ἡ ἀνάσα δὲν εἶνε ἡ φωνὴ τῆς σκέψης. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε. Μπορεῖ, βασιλιᾶ τῆς Αὔδας;

Ἐ βασιλιᾶς χτύπησε μὲ τὴν παλάμη τὸ μέτωπο.

— Δὲν τὸ σκέφτηκα, εἶπε. Στὴ Συρακούσα ἄς ταξιδεύουν ἄλλοτε πρῶτα - πρῶτα. Ἐνας δρόμος εἶνε καὶ αὐτός. Στὴ Συρακούσα πρῶτα.

Οἱ σοφοὶ δὲν εἶπαν τίποτα. Μολαταῦτα χαμογέλασαν λιγάκι. Ἐ βασιλιᾶς κατέβασε τὰ μάτια.

— Φτάνει, εἶπε. Ἄς γυρίσουμε στὴν Αὔδα.

Μπήκαν στὸ καράβι καὶ γύρισαν στὴν Αὔδα.

— Καλῶς τὸ βσιλιᾶ μας, φώναξε μὲ χαρὰ ὁ λαὸς καὶ ἔπεσε στὰ γόνατα καὶ προσκύνησε.

— Καλῶς τὸν εὐγενικό μου ἄντρα, εἶπεν ἡ βασίλισσα, καὶ ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιά καὶ τὸν ἔσφιξε μὲ λατρεία.

— Καλῶς τὸ μεγάλο μας πατέρα, εἶπαν τὰ βασιλόπουλα καὶ πήραν τὸ χέρι του καὶ θερμὰ τοῦ τὸ φίλησαν.

Κι' ὁ βασιλιᾶς τοὺς χαιρέτισεν ὅλους μὲ ἀγάπη μεγάλη.

— Καλῶς σᾶς βρήκα φίλοι μου, καὶ γυναῖκα μου, καὶ παιδιὰ μου. Ἦρθα πιά, χαρὰ μου καὶ χαρὰ σας.

Κι' ὁ κόσμος πήγε στὴ δουλειά του, καὶ ἡ βασίλισσα στὸ νοικοκυριό της, καὶ τὰ βασιλόπουλα στὸ σχολεῖό τους.

— Ἄς ἀρχίσουμε τὴ δουλειά τώρα, εἶπε στοὺς σοφοὺς ὁ βασιλιᾶς τῆς Αὔδας. Ἡ ἀνάσα πρέπει νᾶνε ἡ φωνὴ τῆς σκέψης. Πέτε μου, δὲν πρέπει:

Οἱ σοφοὶ σήκωσαν τοὺς ὤμους καὶ δὲν ἀποκρίθηκαν.

— Χμ! εἶπεν ὁ βασιλιᾶς. Τ' αὐτὶ τοῦ Διονύσιου θὰ μᾶς τ' ἀποδείξει. Λοιπόν. Θὰ φτιάξω τ' αὐτὶ τοῦ Διονύσιου.

Οἱ σοφοὶ δὲν εἶπαν τίποτα, ἀλλὰ τὸν βοήθησαν ἀμέσως νὰ τὸ φτιάξει. Κάλεσαν τοὺς πρῶτους τεχνίτες καὶ τοὺς ὠδήγησαν μὲ προθυμία στὴν ἐργασία τους. Κι' ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἦταν σοφοὶ καὶ οἱ ἐργάτες πολὺ προσεχτικοὶ καὶ ἀκούραστοι, καλλίτερο καὶ πρῶτον θαναστὸ φτιάστηκε τ' αὐτὶ τοῦ Διονύσιου στὴ χώρα τῆς Αὔδας.

— Τώρα, εἶπεν ὁ βασιλιᾶς, σταθεῖτε σεῖς παρὰ-μερα. Θὰ κλείσω μέσα τὴ βασίλισσα καὶ ἡ ἀνάσα της θὰ βοῦξει μέσα στοὺς τοίχους καὶ θ' ἀκούσω γυμνὴ τὴ σκέψη της.

Ἔτσι εἶπε, καὶ ἀνέθηκε στὴ σκοπιά ν' ἀκούσει, ἀφροῦ πρόσταξε νὰ κλείσουν μέσα τὴ βασίλισσα.

Ἀλλὰ ἡ βασίλισσα τὸ θεώρησε μεγάλη προσβολὴ καὶ ἄρχισε τὰ κλάμματα καὶ οἱ τοῖχοι βοῦξαν, καὶ οἱ φωνὲς σκορπίστηκαν σ' ὅλη τὴ χώρα, καὶ ὁ λαὸς πολὺ θύμωσε γιὰ τὴν ἀδικία.

— Δὲν ἀκούω τίποτα, εἶπε στοὺς σοφοὺς ὁ βασιλιᾶς τῆς Αὔδας. Ἡ βασίλισσα κλαίει δυνατὰ καὶ ἡ ἀνάσα της σκεπάζεται ἀπὸ τὸ μεγάλο θοῦγτὸ τῶν τοίχων.

Καὶ τότε πρόσταξε νὰ κλείσουν μέσα τὰ βασιλό-

πουλα γιὰ νὰ μέθει τὴ σκέψη τους.

Ἀλλὰ τὰ βασιλόπουλα τὸ θεώρησαν ἀδίκη τιμωρία καὶ ἄρχισαν νὰ στενάζουν μὲ παράπονο, καὶ οἱ τοῖχοι βοῦζαν, καὶ τὸ παράπονο σκορπίστηκε σ' ὅλη τὴ χώρα, καὶ ὁ λαὸς πολὺ ἀγρίεψε γιὰ τὴν ἀστοργία.

— Τὰ βασιλόπουλα στενάζουν καὶ οἱ τοῖχοι βοῦζουν καὶ δὲν ἀκούω τὴν ἀνάσα τους, εἶπεν ὁ βασιλιᾶς. Προστάξω νὰ κλείσουν μέσα τοὺς δέκα γέροντας γιὰ νὰ μάθω τὴ σκέψη τους.

Ἀλλὰ οἱ γέροντες τὸ θεώρησαν τυραννία καὶ ὠργίστηκαν πολὺ. Οἱ τοῖχοι τότε βοῦζαν περισσότερο καὶ ἡ ὀργὴ τους ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴ χώρα, καὶ ὁ λαὸς ἐπαναστάτησε καὶ ἦρθε μὲ ὅπλα καὶ τσεκούρια νὰ σκοτώσει τὸ βασιλιᾶ τῆς Αὔδας.

Ἐ στρατὸς ὅμως βγήκε μὲ θυμὸ νὰ τοὺς ἐμποδίσει καὶ τότες ἄρχισεν ἓνας μεγάλος πόλεμος μεταξὺ τους.

— Οἱ γέροντες ὀργίζονται, καὶ οἱ τοῖχοι βοῦζουν καὶ δὲν μπορῶ ν' ἀκούσω τὴν ἀνάσα τους, εἶπεν ὁ βασιλιᾶς τῆς Αὔδας. Ἀφήστε τοὺς λοιπὸν νὰ φύγουν. Θὰ κλεισθῇ ὁ ἴδιος μέσα καὶ θ' ἀκούσω τίς δικές μου σκέψεις.

Κι' ὁ βασιλιᾶς πρόσταξε καὶ ἄνοιξαν τίς πόρτες καὶ τὸν ἔκλεισαν τὸν ἴδιο μέσα.

— Τί ἀκούς; ρώτησεν ἡ συζὺς ὁ ἓνας σοφός.

— Μιὰ κότα κακαρίζει, εἶπεν ὁ ἄλλος.

Ἐ τρίτος σοφὸς κουνήθη καὶ ἀνέθηκε στὴ σκοπιά. Ἐβλεπε τ' αὐτὶ στὴ σάλπιγγα καὶ γύρισε τὰ μούτρα.

— Δὲν εἶνε κότα, εἶπε μὲ σοβαρότητα. Εἶνε κόκορας.

Τότε ὅμως ὁ πόλεμος εἶχε λυσσάζει πιά. Βοὴ, κακὸ, φωνές! Τὸ αἷμα ἔτρεχε ποτάμι. Κι' οἱ φωτιὲς θαμμένες πότε ἀπὸ τὸ λαὸ, πότε ἀπὸ τὸ στρατὸ θέρει-
σαν ὁλοῦθε καὶ ἄπλωναν τόσο καταστρεπτικὰ, ὥστε σὲ λίγο ἀφάνισαν ὁλόκληρα ὅλη τὴ χώρα, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ποὺ δὲν ἔβρουεμ σὲ ποιά ἄκρη γῆς ἦτανε μιὰ φορὰ ἡ πολιτεία τῆς Αὔδας.

X. STRICH

ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ

Λυπητερά - λυπητερά

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ ψυχোসαββάτου

Καὶ τοῦ ἤχου της τὰ μυστικὰ φτερά

Μᾶς μισοζωντανεύουν θλιβερά

Μορφές, ποὺ ἦταν μαζί μας μιὰ φορὰ

Κι' ἐσθύσαν στὸ βασίλειο τοῦ θανάτου.

Μέσ' στῆς καρδιάς μου τ' ἄδυνα ἱερὰ

Λυπητερά - λυπητερά

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ ψυχোসαββάτου

Καὶ μισοζωντανεύει θλιβερά

Ἀγάτες, ποὺ εἶχα νοιώσει μιὰ φορὰ

Κ' ἐσθυσαν ἀργὰ ὁ καιρὸς στὸ πέρασμά του.

1912 Ἀθήνα

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ

Τὰ ζητήματα πάνε μπροστὰ μὲ τὴν Τέχνη ποὺ ὅλα τὰ μαντεύει, μὲ τὴν Ἐπιστὴμὴν ποὺ ὅλα τὰ ξέρει, μὲ τὴν Ψυχὴ ποὺ τίποτα δὲ φοβάται.

Παλαμᾶς